

Judikát NS 21 Cdo 1440/2014

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 12/29/2014
Spisová značka: 21 Cdo 1440/2014
ECLI: ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.1440.2014.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Mzda (a jiné obdobné příjmy)
Ústavní soud
Dotčené předpisy: § 3b odst. 1,2 předpisu č. 236/1995Sb.
§ 3 odst. 3 předpisu č. 236/1995Sb.
§ 1 písm. g) předpisu č. 236/1995Sb.
§ 2 písm. a) a b) předpisu č. 236/1995Sb.
§ 2 odst. 1 písm. e) předpisu č. 309/1999Sb.
Kategorie rozhodnutí: A

Podána ústavní stížnost

datum podání	spisová značka	soudce zpravodaj	výsledek	datum rozhodnutí
03/31/2015IV.	ÚS 953/2015	JUDr. Vladimír Sládeček	-	-
03/31/2015PI.	ÚS 20/2015	JUDr. Pavel Rychetský	zrušeno	19.7.2016

21 Cdo 1440/2014

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležila a soudců JUDr. Zdeňka Novotného a JUDr. Zbyňka Poledny v právní věci žalobkyně Mgr. J. L., proti žalované České republice - Okresnímu soudu Brno-venkov v Brně, Polní č. 994/39, IČO 00025071, o 45.700,- Kč, za účasti České republiky - Ministerstva spravedlnosti v Praze 2, Vyšehradská č. 427/16, IČO 00025429, jako vedlejší účastnice na straně žalované, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 35 C 35/2011, o dovolání žalobkyně a žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. prosince 2013 č. j. 15 Co 103/2013-325, takto:

I. Dovolání žalované se zamítá.

II. Rozsudek krajského soudu se mění tak, že se potvrzuje rozsudek okresního soudu také ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni kromě částky 10.600,- Kč dalších 35.100,- Kč, a ve výroku o náhradě nákladů řízení.

III. Žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

IV. Žalovaná a vedlejší účastnice jsou povinny společně a nerozdílně zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů dovolacího řízení 5.000,- Kč do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Žalobkyně se žalobou podanou u Městského soudu v Brně dne 25. 2. 2011 (a opakovaně změněnou se souhlasem soudu prvního stupně) domáhala, aby jí žalovaná zaplatila na doplatku platu za měsíce leden 2011, září 2011 a leden 2012 celkem 69.418,20 Kč. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že byla dne 8. 12. 1998 jmenována soudkyní a že dne 9. 12. 1998 byla přidělena k výkonu soudcovské funkce k Okresnímu soudu Brno - venkov. V souvislosti se změnou zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a

soudců a poslanců Evropského parlamentu, provedenou zákonem č. 425/2010 Sb., došlo k „neústavním platovým restrikcím vůči soudcům“, spočívajícím s účinností od 1. 1. 2011 ve „stanovení platové základny na rok 2011 ve výši 54.005,- Kč, snížení náhrady výdajů v důsledku takto stanovené platové základny soudců na rok 2011 na částku 3.000,- Kč a trvalé změně násobku průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře z trojnásobku na 2,5násobek“ [ve vztahu k nároku za leden 2011, obdobně rovněž po zrušení ustanovení § 3b odst. 1 zákona č. 236/1995 Sb. a nastoupení úpravy uvedené v ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. ve vztahu k nároku za září 2011], a pro rok 2012 ve „stanovení platové základny soudců na rok 2012 ve výši 56.849,- Kč, snížení náhrady výdajů v důsledku takto stanovené platové základny soudců na rok 2012 na částku 3.200,- Kč a trvalém snížení relace výše platové základny vůči průměrné nominální měsíční mzdě fyzických osob v nepodnikatelské sféře z trojnásobku na 2,5násobek“ [ve vztahu k nároku za leden 2012], a kromě toho byl způsob výpočtu platové základny soudce proveden nesprávně na základě ukazatele Českého statistického úřadu „Průměrná měsíční hrubá mzda - fyzické osoby“, a nikoli ukazatele „Průměrná měsíční hrubá mzda - přepočtené počty“, který zohledňuje délku pracovních úvazků; žalobkyně proto požaduje doplatit rozdíl mezi skutečně vyplaceným platem a víceúčelovou paušální náhradou výdajů za měsíce leden 2011, září 2011 a leden 2012 a platem a víceúčelovou paušální náhradou výdajů, na které by žalobkyni vznikl nárok, nebýt zákona č. 425/2010 Sb. Jelikož žalovaná žalobkyni za měsíc leden 2011 vyplatila plat ve výši 75.100,- Kč a náhradu výdajů 3.000,- Kč, zatímco, nebýt zákona č. 425/2010 Sb., by plat žalobkyně byl 101.900,- Kč a náhrada výdajů 4.100,- Kč, žalobkyně požadovala za měsíc leden 2011 doplatek platu 26.800,- Kč a doplatek na náhradu výdajů 1.100,- Kč; za září 2011 byl žalobkyni vyplacen plat ve výši 78.645,50 Kč a náhrada výdajů 3.136,40 Kč, zatímco, nebýt zákona č. 425/2010 Sb., by byl plat žalobkyně 96.400,- Kč a náhrada výdajů 3.900,- Kč, proto žalobkyně požadovala za měsíc září 2011 doplatek platu 17.754,50 Kč a doplatek na náhradu výdajů 763,60 Kč; za měsíc leden 2012 byl žalobkyni vyplacen plat 79.100,- Kč a náhrada výdajů 3.200,- Kč, ačkoli, nebýt zákona č. 425/2010 Sb., by byl plat žalobkyně 101.200,- Kč a náhrada výdajů 4.100,- Kč, proto žalobkyně požadovala za měsíc leden 2012 doplatek platu 22.100,- Kč a na náhradu výdajů 900,- Kč.

Městský soud v Brně předložil Ústavnímu soudu České republiky nejprve návrh ze dne 10. 3. 2011 na zrušení „části zákona č. 309/2002 a č. 425/2010 Sb., kterými se mění zákon č. 236/1995 Sb., pokud obsahují restrikce v odměňování soudců (§ 3 odst. 3, § 3b)“, o kterém bylo Ústavním soudem rozhodnuto nálezem ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. tak, že „ustanovení § 3b odst. 1 zákona č. 236/1995 Sb. se zrušuje dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů“ a že „ve zbyvajících částech se návrh odmítá“, a posléze návrh ze dne 3. 11. 2011 na zrušení „ustanovení bodu 2. Čl. I části první zákona č. 425/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 236/1995 Sb. in eventum na zrušení slova 2,5násobek v § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb.“ a na zrušení „ustanovení § 3b odst. 2 zákona č. 236/1995 Sb.“, o kterém bylo Ústavním soudem rozhodnuto nálezem ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb. tak, že „ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2010 Sb., a vyjádřené slovy 2,5 násobek, se zrušuje uplynutím dne 31. prosince 2012“, že „ustanovení § 3b odst. 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb., se zrušuje dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů“, a že „ve zbyvajících částech se návrh odmítá“.

Městský soud v Brně - poté, co usnesením ze dne 21. 9. 2011 č. j. 35 C 35/2011-107 vyloučil k samostatnému řízení „věc týkající se zaplacení částky 5.200,- Kč“ (doplatku „platu ve výši 5.000,- Kč a náhrady výdajů ve výši 200,- Kč za leden 2011“), co usnesením ze dne 12. 6. 2012 č. j. 35 C 35/2011-183 vyloučil k samostatnému řízení „věc týkající se zaplacení částky 500,- Kč“ (doplatku platu za leden 2012) a co usnesením ze dne 4. 1. 2013 č. j. 35 C 35/2011-240 vyloučil k samostatnému řízení „věc týkající se zaplacení částky 18.518,20 Kč“ (doplatku „platu a víceúčelové náhrady výdajů za září 2011“) a spojil s touto věcí ke společnému řízení „věc týkající se zaplacení částky 500,- Kč“ - rozsudkem ze dne 11. 1. 2013 č. j. 35 C 35/2011-247 žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni 45.700,- Kč a na náhradu nákladů řízení 1.230,- Kč. Soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou, jaké účinky vyvolalo zrušení ustanovení § 3b odst. 1, § 3b odst. 2 a slova „2,5násobek“ v ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb. nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. a ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb. pro období měsíce ledna 2011 a ledna 2012, a dovodil, že soud je povinen přihlídnout k „nosným derogačním důvodům“ nálezů Ústavního soudu a „neaplikovat citovaná zrušená ustanovení“, neboť se v dané věci „jedná o spor, který vznikl z vertikálního vztahu (jednotlivec - stát)“, a proto „je třeba dát přednost ochraně základních práv žalobkyně před aplikací neústavního předpisu“. Při posouzení výše nároků žalobkyně je třeba podle soudu prvního stupně vycházet z „ústavně konformního znění § 3 odst. 3 věty první zákona č. 236/1995 Sb., podle kterého činí platová základna od 1. ledna do 31. prosince kalendářního roku trojnásobek průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok“; Českým statistickým úřadem jsou ovšem zveřejňovány jednak „průměrná hrubá měsíční mzda - na přepočtené počty“, jednak „průměrná hrubá měsíční mzda - na fyzické osoby“, a Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhlásilo jako platové základny pro rok 2011 a 2012 částky ve výši, které vycházely z průměrných mezd „na fyzické osoby“. Vzhledem k tomu, že soud je „vázán pouze zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu“, a že je „oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem“, je třeba - s přihlédnutím k tomu, že odměňování soudců je vázáno na „úroveň odměňování v nepodnikatelské sféře“, kterou vystihuje jen taková průměrná hrubá měsíční mzda, v níž byla zohledněna skutečná délka pracovních úvazků („přepočtené počty“) - považovat sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí o platové základně č. 271/2011 Sb. a č. 183/2012 Sb. za nezákonná; soud prvního stupně proto stanovil správnou výši platové základny sám.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 10. 12. 2013 č. j. 15 Co 103/2013-325 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu o zaplacení 35.100,- Kč; ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni 10.600,- Kč, jej potvrdil a rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Na základě skutkových zjištění soudu prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že v projednávané věci „je třeba respektovat ve věci vyslovený právní závěr Ústavního soudu, podle něhož platová základna pro určení platu soudců v období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2012 činila 2,5násobek průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok“; rozhodl-li totiž Ústavní soud nálezem ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11, že ustanovení obsažené v § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb. a vyjádřené slovy „2,5násobek“, se zrušuje uplynutím dne 31. 12. 2012, „nelze učinit jiný závěr, než že do 31. 12. 2012 je třeba aplikovat ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb.“. Odvolací soud tak „nenašel prostor pro upřednostnění ochrany základních práv žalobkyně před právní jistotou a důvěrou v právo“, přestože se v projednávané věci „jedná o vertikální vztah mezi jednotlivcem a státem“. Při řešení otázky způsobu stanovení průměrného výdělku pro potřeby vyčíslení platové základny se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně v tom, že platová základna pro soudce v měsíci lednu 2011 [podle sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 271/2011 Sb. ve výši 57.747,50 Kč] a v měsíci lednu 2012 [podle § 3b odst. 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb. ve výši 56.849,- Kč] byla vybudována na „nesprávně zvoleném statistickém postupu při výpočtu průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře“, neboť vycházela „z průměrné mzdy na fyzické osoby, nikoliv na přepočtené počty“, a soud prvního stupně proto podle odvolacího soudu „postupoval zákonně a logicky, pokud správnou výši platové základny

racionálně interpretoval a následně stanovil podle průměrné hrubé měsíční mzdy na přepočtené počty v nepodnikatelské sféře“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podaly dovolání žalobkyně (proti výroku, jímž byl změněn rozsudek prvního stupně tak, že se zamítá žaloba o zaplacení 35.100,- Kč) a žalovaná (proti výroku, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen).

Žalobkyně ve svém dovolání namítá, že „z prostého faktu odložení účinnosti derogačního nálezu“ Ústavního soudu „nelze dovodit, že by na právní vztahy vzniklé do dne účinnosti derogačního nálezu měla být aplikována zrušená protiústavní právní úprava“, a že pro posouzení, jaké účinky derogační nálezy vyvolaly pro poměry projednávané věci, je „stěžejní“ otázka, zda „právní vztah mezi dovolatelkou (soudcem) a žalovaným (státem) týkající se platových poměrů soudců je vztahem horizontálním nebo vztahem vertikálním“. Jelikož se v projednávané věci jedná o vertikální právní vztah, „je retroaktivní účinek derogačních nálezů na již nastalé právní vztahy přípustný“, neboť „aplikace protiústavního právního předpisu na již nastalé právní vztahy vedla k porušení základních práv dovolatelky“, proto je třeba reflektovat „nosné důvody derogačních nálezů“; vzhledem k tomu, že Ústavní soud zrušil „slovo 2,5násobek“ jako „protiústavní zásah do platu soudců“, je dovolatelka přesvědčena, že „nelze dospět k jinému závěru, než že jako ústavně konformní je nutno pokládat pouze trojnásobek průměrné mzdy“. Žalobkyně proto navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu změnil a aby o věci sám rozhodl, případně aby rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém dovolání soudům vytýká, že chybně interpretovaly pojem „průměrná nominální měsíční mzda fyzických osob v nepodnikatelské sféře“, neboť Ministerstvo práce a sociálních věcí používá při výpočtu platové základny vyhlášené ve Sbírce zákonů sdělením v souladu se zákonným zmocněním a jako „jedinou možnou statistickou veličinu zveřejňovanou Českým statistickým úřadem na internetových stránkách www.czso.cz v sekci Statistika - Mzdy a náklady práce – Publikace - Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy za x. čtvrtletí 20xx - Příloha č. 2b Průměrná hrubá měsíční mzda - časová řada čtvrtletních údajů (fyzické osoby) - v tabulce s názvem Průměrná hrubá měsíční mzda - fyzické osoby“. Údaj, z něhož vychází rozsudek odvolacího soudu, s názvem „Průměrná hrubá měsíční mzda - přepočtené počty“ neobsahuje v názvu pojem „fyzických osob“, a již proto nemůže být „zaměňován za údaj závazný pro stanovení a vyhlášení výše platové základny“. Organizační složky státu nemohou poskytovat plat v jiné výši, než jaká je určena z platové základny zveřejněné sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů. Při respektování názoru soudu by tak došlo „k podstatné změně platové základny a vychýlení z časové řady“ a byl by „popřen samotný smysl daného způsobu stanovení platové základny“. Žalovaná dále namítá, že interpretace ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. oběma soudy „je v rozporu s judikaturou a vybočuje z mezí“, neboť „bez ohledu na dikci příslušného ustanovení formulovaného zákonodárcem mění jeho podstatu, aniž se jedná o překlenutí mezery v zákoně nebo o interpretaci nesrozumitelné nebo nejasné právní úpravy“. Měla-li být základem pro stanovení platové základny jiná průměrná mzda než průměrná mzda fyzických osob, muselo by to být v zákoně vyjádřeno. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud napadený výrok rozsudku odvolacího soudu změnil, a, neshledá-li podmínky pro změnu rozhodnutí, aby zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil „soudu k dalšímu řízení“.

Vedlejší účastnice se plně ztotožnila s obsahem dovolání žalované a dodala, že „soudy přísluší platnou právní úpravu pouze interpretovat, nikoliv ji měnit“, je-li proto zákonem jasně stanoven způsob výpočtu platové základny, nepřísluší soudu určovat, jaký jiný způsob výpočtu platové základny je správný, neboť to patří do výlučné působnosti zákonodávce.

Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud dovolání žalované zamítl. Uvedla, že za situace, kdy zákonem použitý výraz „průměrná mzda fyzických osob“ může mít různé významy, smí být „jediným výkladem, který zamezuje svévoli“, takový výklad, který „přibližuje vazbu mezi platy soudců a ostatních zaměstnanců nepodnikatelské sféry reality, tzn. zveřejňované průměrné mzdě s přihlédnutím k délce pracovních úvazků (na přepočtené počty)“.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1. 1. 2014 (srov. Čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu byla podána oprávněnými osobami (účastníky řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že k podání žalobkyně ze dne 4. 8. 2014 nelze přihlídnout, uplatnila-li v něm v rozporu s ustanovením § 242 odst. 4 o. s. ř. nové dovolací důvody až po uplynutí dovolací lhůty, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů (mimo jiné) významné vyřešení jednak právní otázky, jaký vliv na výši platu a víceúčelovou paušální náhradu výdajů soudce obecného soudu má skutečnost, že ustanovení § 3b odst. 1 zákona č. 236/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2010 Sb., bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. a že ustanovení § 3b odst. 2 a § 3 odst. 3 (vyjádřené slovy „2,5násobek“) zákona č. 236/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2010 Sb., byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb., jedná-li se o nárok žalobkyně na plat a víceúčelovou paušální náhradu výdajů za období předcházející vydání uvedených derogačních nálezů Ústavního soudu (za měsíce leden 2011 a leden 2012), a jednak toho, zda má být platová základna uvedená v ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona č. 236/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2010 Sb. a vyhlášená sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů odvozována z průměrné mzdy zveřejněné Českým statistickým úřadem za předminulý kalendářní rok jako „Průměrná hrubá měsíční mzda - na fyzické osoby“ anebo jako „Průměrná hrubá měsíční mzda - přepočtené počty“. Vzhledem k tomu, že první z uvedených otázek nebyla v rozhodování odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena a že druhou právní otázkou se dovolací soud dosud nezabýval, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání obou účastníků jsou podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustná.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je důvodné a že dovolání žalované není opodstatněné.

Soudci okresního, krajského a vrchního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu náleží za výkon funkce (mimo jiné) plat a náhrady výdajů [srov. § 1 písm. g) a § 2 písm. a) a b) zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o platu“)]. Pro určení platu a náhrad výdajů soudců je rovněž významné (srov. § 28 a 32 zákona o platu), jaká byla stanovena tzv. platová základna.

Platová základna činí zákonem stanovený „násobek průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok“ (srov. § 3 odst. 3 větu první zákona o platu). Výši platové základny pro příslušný kalendářní rok vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů sdělením [srov. § 3 odst. 3 větu druhou zákona o platu a § 2 odst. 1 písm. e) zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 9. 2012]; pro kalendářní rok 2011 se tak stalo sdělením č. 271/2011 Sb. a pro období od 1. 6. 2012 do 31. 12. 2012 sdělením č. 183/2012 Sb.

Již za řízení před soudy bylo zjištěno, že Český statistický úřad zveřejňuje údaje o průměrné hrubé měsíční mzdě „na fyzické osoby“ a o průměrné hrubé měsíční mzdě „na přepočtené počty zaměstnanců“; zatímco první z těchto údajů vychází z průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách, „druhá tabulka“ je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu (na plně zaměstnané zaměstnance). S názorem žalované, že při určení platové základny nelze vycházet z „druhé tabulky“ už proto, že ve svém názvu neobsahuje pojem „fyzických osob“, dovolací soud nesouhlasí.

Platová základna byla v ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona o platu navázána na průměrnou nominální měsíční mzdu v nepodnikatelské sféře proto, aby se - jak se uvádí v důvodové zprávě k návrhu zákona č. 309/2002 Sb. - „vytvořila stabilní vazba mezi platy ústavních činitelů a vývojem mezd v nepodnikatelské sféře“. Slova „průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře“ uvedená v ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona o platu sama o sobě (podle svého znění) nevyjadřují, jakým způsobem má být vypočtena; je zřejmé, že „fyzické osoby“ se tu zmiňují pouze v souvislosti s „nepodnikatelskou sférou“ (tak, aby bylo nepochybné, že se průměrná nominální měsíční mzda nestanoví podle výdělku „fyzických osob“ v „podnikatelské sféře“), a nikoliv proto, aby tím snad byla „předurčena“ metoda zjištění průměrné nominální měsíční mzdy. Ze samotného znění ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona o platu tedy bez dalšího nevyplývá jednoznačný závěr o tom, jak má být pro účely stanovení platové základny vypočtena „průměrná nominální měsíční mzda fyzických osob v nepodnikatelské sféře“, a proto soudy důvodně přistoupily k jeho výkladu.

Z užití pravidel systematického a zejména logického výkladu vyplývá, že ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona o platu nelze chápat tak, že by snad „průměrná nominální měsíční mzda“ mohla být vypočtena na „fyzickou osobu“ bez ohledu na to, zda do výpočtu zahrnutou „měsíční mzdu“ dosáhla výkonem práce po plnou, nebo jen po kratší pracovní dobu (na „plný“ nebo „zkrácený“ tzv. pracovní úvazek). Má-li být vskutku vystižena „mzda v nepodnikatelské sféře“ jako právní prostředek, který má sloužit k vytvoření „stabilní vazby“ na platy soudců, nelze při výpočtu „průměrné nominální měsíční mzdy“ pokládat „plné“ a „zkrácené pracovní úvazky“ za stejné (rovnocenné) veličiny (a „míchat tak hrušky s jablky“), ale důsledně vycházet z toho, zda fyzická osoba (zaměstnanec) dosáhla svůj výdělek, zahrnutý do výpočtu průměrné nominální měsíční mzdy, při výkonu práce po plnou, nebo jen po kratší pracovní dobu; ostatně, nejen zaměstnanec v nepodnikatelské sféře, ale i soudce, který svůj pracovní vztah vykonává jen po kratší pracovní dobu, pobírá nižší plat (odpovídající kratší pracovní době), než jaký náleží soudci, jenž svůj pracovní vztah koná po plnou pracovní dobu (na „plný pracovní úvazek“). Názor žalované nepředstavuje za této situace jazykový (a samozřejmě ani logický, systematický nebo historický) výklad ustanovení § 3 odst. 3 věty první zákona o platu, ale jen výklad „účelový“, kterým má být (zcela nepřipustně) dodatečně zdůvodněn závěr již předem (a nezávisle na jakékoliv metodě výkladu) přijatý.

Dovolací soud proto souhlasí se závěrem soudů o tom, že platová základna byla stanovena na základě „nesprávně zvoleného statistického postupu při výpočtu průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře“, neboť v souladu se zákonem je pouze takový postup, při němž bude zohledněno také to, zda fyzická osoba (zaměstnanec) dosáhla do výpočtu zahrnutou „měsíční mzdu“ výkonem práce po plnou, nebo jen po kratší pracovní dobu.

Na uvedeném závěru nic nemění to, že výši platové základny pro příslušný kalendářní rok vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů sdělením. Sdělení ministerstva, i když se vyhláší ve Sbírce zákonů, totiž není (obecně závazným) právním předpisem, ale jen - jak vyplývá také z ustanovení § 2 odst. 1 písm. e) zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 9. 2012 - sdělením o „skutečnostech a přijatých rozhodnutích“. Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí o výši platové základny pro příslušný kalendářní rok, vyhlášené ve Sbírce zákonů, tedy představuje sdělení o skutečnosti (o tom, jak Ministerstvo práce a sociálních věcí vypočetlo „průměrnou nominální měsíční mzdu fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosaženou podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok“), z něhož soud vychází, jen jestliže vyhlášená skutečnost je opravdu správná; v opačném případě rozhodnou skutečnost posoudí sám.

V projednávané věci je nepochybné, že sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 271/2011 Sb. a č. 183/2012 Sb. nejsou správná. Soudy tedy postupovaly v souladu se zákonem, když rozhodně skutečnosti (platové základny pro kalendářní rok 2011 a kalendářní rok 2012) posoudily (a vypočetly) samy.

Na základě ústavních stížností podaných soudem prvního stupně Ústavní soud nálezem ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. zrušil „dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů“ (tj. dnem 12. 9. 2011) ustanovení § 3b odst. 1 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb., podle kterého „od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011 činí platová základna pro soudce 54.005,- Kč“, a nálezem ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb. zrušil „dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů“ (tj. dnem 1. 6. 2012) ustanovení § 3b odst. 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb., podle kterého „od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2014 činí platová základna pro soudce 56.849,- Kč“, a dnem 31. 12. 2012 slova „2,5násobek“ uvedená v ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb.

Vzhledem k tomu, že žalobkyně odvíjí své nároky také od zrušení slov „2,5násobek“ uvedených v ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb. a od zrušení ustanovení § 3b odst. 1 a 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb., bylo pro rozhodnutí soudů významné též posouzení právní otázky, jaký má tato derogace právního předpisu vliv na právo žalobkyně na plat a náhrady výdajů za měsíce leden 2011 a leden 2012. Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že, byl-li zákon (jeho jednotlivé ustanovení) zrušen Ústavním soudem pro rozpor s ústavním pořádkem, soud při posuzování právních vztahů, které vznikly přede dnem účinnosti nálezu Ústavního soudu, k této protiústavnosti přihlédne, jen jestliže jde podle důvodů uvedených v nálezu Ústavního soudu o zásah do ústavně garantovaných základních práv jednotlivce takové intenzity, že by odůvodňoval zrušení příslušného rozhodnutí Ústavním soudem v řízení o ústavní stížnosti (srov. právní názor vyjádřený v rozsudku velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013 č. j. 31 Cdo 152/2010, který byl uveřejněn pod č. 47 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2013).

Odvolační soud v projednávané věci dospěl k závěru, že „není dán“ prostor „pro upřednostnění ochrany základních práv žalobkyně před právní jistotou a důvěrou v právo“, který shledal soud prvního stupně s odůvodněním, že „následky zjištění protiústavnosti“ nálezem Ústavního soudu „platí i pro dobu předcházející“, a s odkazem na „zcela absurdní situaci“, která by nastala v důsledku toho, že „žalobkyně podala žalobu a s jejím názorem o neústavnosti odejmutí části platu a náhrady výdajů vysloveným v žalobě se ztotožnil obecný soud“, že „obecný soud následně podal k Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona z důvodu jeho neústavnosti“, že „s názorem obecného soudu se ztotožnil i Ústavní soud“, že „při výkladu, podle kterého je třeba aplikovat neústavní (a z toho důvodu zrušený) zákon, by obecnému soudu nezbylo, než žalobu zamítnout“, a že „je zcela absurdní situace, kdy by byla žalobkyně na všech stupních úspěšná, přesto by její žaloba nakonec měla být zamítnuta“. S tímto závěrem odvolacího soudu Nejvyšší soud nesouhlasí.

Ustanovením § 3 odst. 3 větou první (slovy „2,5násobek“) a ustanoveními § 3b odst. 1 a 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb. (zrušenými Ústavním soudem) došlo k zásahu do práva soudce, který svou funkci vykonává v pracovním vztahu a pro jehož pracovní vztah se použijí přiměřeně zákoník práce a ostatní pracovněprávní předpisy [srov. § 84 odst. 1 a 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], na spravedlivou odměnu za vykonanou práci a na odpovídající náhradu výdajů, které mu při výkonu funkce vznikly. Uvedené právo, které odpovídá jedné ze základních zásad pracovněprávních vztahů, je rovněž soudcům garantováno ustanovením Čl. 28 Listiny základních práv a svobod. Odpovídající materiální (platové) zabezpečení soudců je rovněž jednou ze záruk pro nezávislý výkon soudnictví; Ústavní soud proto také ve svých nálezech ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. a ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb. náležitě akcentoval, že platová restrikce soudců, kterou shledal v rozporu s Čl. 1 odst. 1 ve spojení s Čl. 82 odst. 1 Ústavy, představuje „svévolný zásah do oblasti materiálního zajištění soudců“.

Za přihlédnutí k tomu, že v nálezech ze dne 2. 8. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 16/11 č. 267/2011 Sb. a ze dne 3. 5. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 33/11 č. 181/2012 Sb. Ústavní soud neshledal „právněpolitické“ nebo „politické“ důvody, které by bránily „zpětnému doplacení platu a náhrad“, jakož i k okolnostem, za jakých dochází k opakovaným svévolným zásahům do materiálního zabezpečení soudců (vícekrát konstatovaným Ústavním soudem), je podle názoru dovolacího soudu nepochybné, že v projednávané věci jde o takový zásah do ústavně garantovaných základních práv jednotlivce takové intenzity, který by - kdyby žalobkyně podala ve stejné věci ústavní stížnost (podání ústavní stížnosti žalobkyní by samozřejmě přicházelo v úvahu jen tehdy, kdyby soud prvního stupně nenavrhoval zrušení příslušných ustanovení zákona o platu a kdyby proto soudy její nároky posoudily podle ustanovení § 3 odst. 3 a § 3b odst. 1 a 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb.) - odůvodňoval zrušení rozhodnutí obecných soudů, jímž by její požadavky byly (s poukazem na ustanovení § 3 odst. 3 a § 3b odst. 1 a 2 zákona č. 236/1995 Sb. ve znění zákona č. 425/2010 Sb.) zamítnuty.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl a k dovolání žalobkyně rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243d písm. b) o. s. ř. změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje také ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni kromě částky 10.600,- Kč dalších 35.100,- Kč, a ve výroku o náhradě nákladů řízení.

O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a 2 a § 151 odst. 1 části věty před středníkem o. s. ř., neboť žalovaná a vedlejší účastnice na náhradu svých nákladů nemají s ohledem na výsledek odvolacího řízení právo a žalobkyni v odvolacím řízení žádné náklady nevznikly.

V dovolacím řízení vznikly žalobkyni v souvislosti se zaplacením soudního poplatku za dovolání náklady ve výši 5.000,- Kč. Vzhledem k tomu, že žalobkyně měla v dovolacím řízení plný úspěch, Nejvyšší soud podle ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. žalované a vedlejší účastnici uložil, aby žalobkyni tyto náklady společně a nerozdílně nahradily, a to ve lhůtě 3 dnů od právní moci rozsudku (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 29. prosince 2014

JUDr. Jiří Doležilek

předseda senátu

www.nsoud.cz

